

Mala Orlica

Poslijepodnevni jeseni dan 28. oktobar sabrala sam ekipu i uputuli smo na Treskavicu, ispenjati novoizrađenu feratu na stijeni Mala Orlica, kako i ferata nosi naziv. Mala Orlica se nalazi na Treskavici, tačnije iznad izvora Željeznice. Najbliži pristup je sa Dujmovskih brda, a može se doći i iz pravca izvora Željeznice. Feratu je investiralo Planinarsko sportsko društvo „Zlatni Ljiljan“ iz Sarajeva, a glavni izvođač radova Nermin Demir, instruktor alpinizma. Ferata mala Orlica duga je 115 m i spada u B/C kategoriju po svojoj težini. Početak ferate kreće se po samoj vertikalnoj stijeni, te zatim se priječenjem ulazi u otvor u stijeni, koji ima izgled dimnjaka. To je nekad bila jama koja je ostala bez svog dna. Dužina otvora je otprilike 7 metara a širina 2 metra. Izlaskom iz stijenskog

otvora, ferata se kreće prilično kršljivom stijenom, gdje su nogostupi u travi i zemlji, tako da se treba paziti od obrušavanja kamenja na one ispod sebe. Izlazak iz ferate je u šumu sa pogledom na selo Godinju. Jesenje boje i zalazak sunca uz kafu na Dujmovsim brdima začinili su naš dolazak na Treskavicu. Adž

Naša otkrića u biltenu *CEPF Mediterranean Conservation Newsletter: Summer-Autumn 2021*

Naša otkrića novih vrsta izvorskih puževa iz familije *Hydrobiidae* u Popovom polju i invazivne vrste *Ferrisia californica* na Mostarskom blatu našla su mjesto u kvartalnom biltenu CEPF-ovog biltena za Mediteran. Autor članka je Marijana Demajo iz Beograda, koordinator malih projekta.

Prigodni žig EUROBATS-BiH

Nakon što nismo imali puno sreće sa žigom iz novembra (samo su rijetki uspjeli poslati pisma i razglednice), pristupanje BiH Međunarodnom sporazumu o zaštiti šišmiša UNEP/EUROBATS smo htjeli obilježiti još jednim žigom. Ovaj put smo izabrali poštu 71160 u A-fazi Alipašino polja. Tamo kad smo dobili odobrenje vidjeli smo da će se ta pošta renovirati u decembru. Odmah smo reagovali i zamolili BH poštu da prebacimo žig u poštu u C-fazi i oni su odobrili. Tako da će konačno brojna pisma i razglednice filatelistima i prijateljima šišmiša otići 15. 12. 2021. Iz pošte 71166 Sarajevo.

UNEP/EUROBATS

Agreement on the Conservation of Populations of European Bats

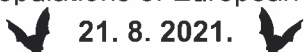
BOSNA I HERCEGOVINA

71160 SARAJEVO 15. 12. 2021.

Žig kome nije suđeno

UNEP/EUROBATS

Agreement on the Conservation of Populations of European Bats

BOSNA I HERCEGOVINA

71166 SARAJEVO 15. 12. 2021.

Žig kome je suđeno

Završni kanal u Srednjoj Bijambarskoj pećini

Krajem novembra smo predali konačan izvještaj o istraživanju zadnjeg kanala. Ukupno je dug 36,87 m sa maksimalan usponom od 17,4°. Ovo je rađeno radi eventualnog probijanja izlaza i pravljenja kružne turističke staze u Srednjoj Bijambarskoj pećini. Na žalost, nećemo još uvijek saznati debljinu i pad mogućeg vještačkog tunela jer geometri nisu

Završni kanal

Tragovi iskopavanja

3D snimak

Napravili trodimenzionalni snimak. Na kraju kanala je zapaženo vještačko iskopavanje u tlu. Na dobrom dijelu je probijena sigasta ploča čija se debljina kreće od 10-15 cm. Očito je da su nekada ovdje vršena paleontološka iskopavanja. Iz kog vremena ona potiču teško je reći. Akademik Mirko Malez, koji je 60-tih godina vršio paleontološka iskopavanja u Gornjoj i Srednjoj Bijambarskoj pećini, nije radio u ovom dijelu. Ovo je svakako još jedna tajna koju krije ova pećina. Sigurno je da nismo samo mi bili uvjerenja da je nekadašnji ulaz u pvi pećinu bio ovdje.

JM

Mala kutlača

U okviru aktivnosti na projektu "Turizam, Adrenalin i Rafting Avantura" (T.A.R.A) najprije smo angažovani da istražimo po 3 speleološka objekta na području opština Foča i Plužine koju su pogodni za turističko uređenje. Nakon završenih istraživačkih radova, novim tenderom smo angažovani da napišemo i realizujemo idejni plan za uređenje jedne pećine na području opštine Foča. Naša odluka je bila pećina Mala kutlača koja je najpogodnija, a nalazi se na području Foče.

Uzimajući u obzir skroman budžet predviđen za uređenje i lokaciju pećine, predvidjeli smo da se uradi pristupna staza i da se postave vrata kako bi se mogao kontrolisati ulazak u samu pećinu. Kako to kod nas biva u neuređenom sistemu, Zavod za zaštitu prirodnog i kulturno-istorijskog naslijeđa se, zbog sebi znanih interesa, uključio i donio mišljenje da se ne postavljaju

vrata nikako iako nemaju nikakvo zakonsko uporište. Po zahtjevima nosioca projekta napravili smo pristupnu stazu dužine od 150 metara u vidu *via ferrate*. Cijelim dijelom pristupne staze postavljena je upletena cinkovana sajla promjera 12 mm kao i nogostupi na mjestima gdje su bili neophodni. Svi radovi su izvedeni vrlo kvalitetno po UIAA standardima za izrade *ferrata*. Postavljena je i info tabla sa kratkim informacijama o speleološkom objektu kao i neophodnoj opremi za ulazak u objekat. Namjera nam je bila da uradimo i stazu od info table do pristupne staze, ali iz

nekih razloga Odjeljenje za privredu i društvene djelatnosti opštine Foča to nije željelo, tako da ćemo to uraditi naknadno po završetku projekta. Cijela priča malo čudno djeluje, ali vođeni dosadašnjim iskustvom ništa ne iznenađuje. Krajnja namjera nam je da uredimo stazu kojom ćemo povezati pećine Malu kutlaču, Lednjaču i Tamnicu. Uz ova 3 speleološka objekta istom stazom povežaćemo i kulu Herceg Šćepana. Sve u svemu ima neke nade za pećine - ako ništa, neko se sjetio da postoje.

OM

Nekoliko podataka o šišmišima iz BiH

Tokom ekurzije (Delić, Jalžić, Premate, Recknagel) po Bosni i Hercegovini zabilježene su vrste u sljedećim pećinama:

1. **Pećina uz Sanu**, Donji Kamičak,

Hrustovo (lat. 44.650375, long.

16.775647), 10. 10. 2021.:

Rhinolophus hipposideros 4

Rhinolophus ferrumequinum 3

Rhinolophus euryale (?) 33 (skupina srednje veličine, na žalost previsoko)

2. **Mora**, Čemerno, Gacko (lat.

43.239710, long. 18.600678), 6. 10.

2021.:

Rhinolophus hipposideros 1

Rhinolophus ferrumequinum 1

3. **Vreška, Dramešina**, Klinje (lat.

43.2001, long. 18.61302), 6. 10. 2021.:

Myotis cf. brandtii (gornji ulaz, sakupili ostatke)

U donjem ulazu ostaci vrlo velike

kolonije, vjerovatno porodijska *Myotis myotis blythii* ili nešto mješovito.

4. **Vodena jama u Braveniku**, Grab,

Trebinje (lat. 42.61905, long. 18.432816),

6. 10. 2021.:

Rhinolophus ferrumequinum 1

5. **Estavela Obod**, Orahovica, Fatnica (lat.

43.018527, long. 18.34863), 6. 10. 2021.:

Rhinolophus hipposideros 2

6. **Šnjetica**, Kifino selo, Nevesinje (lat.

43.29196, long. 18.24933), 9. 10. 2021.:

Rhinolophus hipposideros 2

Rhinolophus ferrumequinum 1

7. **Oprašnica**, Donja Bijenja, Nevesinje (lat. 43.343438, long. 18.153127), 9. 10. 2021.:

Rhinolophus ferrumequinum 1

TD

Kad nema glavuše ima šišmiša

Zadnji dan oktobra vraćajući se iz Stoca, oko 18:30 smo se zaustavili kod restorana „Kovačević“ (43,63169 N, 17,75475 E) pred Jablanicom da kupim janječju glavušu i da je onda sutradan fino čopam, malo za doručak, malo za ručak, malo obrazi, jezik, oko očiju, pa mozak... ima tu i posla. Ali, ništa ne bi od toga i ja se prihvatim ultrazvučnog detektora, čisto da nismo džaba stajali. I isplatilo se, dok je ostatak ekipe pohodio znamenitost (a u stvari WC), ja sam uspio snimiti patuljastog šišmiša (*Pipistrellus pygmaeus*).

JM

www.centarzakrs.ba

TD-Teo Delić, AB-Admir Bajraktarević, ADŽ-Adisa Dževlan, JM-Jasminko Mulaomerović, OM-Ognjen Matović

Impresum:

CKS Newsletter, God. III., Broj 11., Decembar 2021.

ISSN 2637-3041 (print)

ISSN 2637-305X (online)

Izdavač i redakcija: Centar za krš i speleogiju,

Sarajevo, Branilaca Sarajeva 30, e_mail:

info@centarzakrs.ba, www.centarzakrs.ba

Urednik: Jasminko Mulaomerović

Bilten izlazi čim napunimo četiri stranice sa aktivnostima.

Pomoć za Bilten dobrodošla je na broj:

161000021050078 kod Raiffeisen banke d.d.